

Afwegingskader Energie-opwek

2026

GEMEENTE **WIERDEN**

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
1. Inleiding.....	4
1.1 Aanleiding.....	4
Gemeentelijk windbeleid.....	4
1.2 Ambitie gemeente.....	5
1.3 Leeswijzer.....	6
2. Zon op land.....	7
2.1 Definities.....	7
2.2 Provinciaal beleid.....	7
Provinciale Omgevingsverordening Paragraaf 4. 11. 1 Zonnevelden.....	8
Landschappelijke inpassing - Handreiking Zonnevelden.....	9
2.3 Gemeentelijk beleid.....	11
Uitgangspunten beleid.....	11
Uitgangspunten landschappelijke inpassing.....	12
2.4 Participatie en communicatie.....	13
2.5 Procedure.....	16
Planologische procedure.....	16
Conceptverzoek.....	17
Anterieure overeenkomst.....	17
BOPA.....	17
3. Erfmolens.....	19
3.1 Definities.....	19
3.2 Provinciaal beleid.....	19
Provinciale Omgevingsverordening Paragraaf 4. 11. 2 Windenergie.....	20
Besluit activiteiten leefomgeving en Besluit kwaliteit leefomgeving.....	20
Landschappelijke inpassing - Handreiking Windenergie - Erfmolens.....	21
3.3 Gemeentelijk beleid.....	23
Uitgangspunten beleid.....	24
Landschapsanalyse.....	24
3.4 Participatie en communicatie.....	27
3.5 Procedure.....	27
Conclusie.....	28

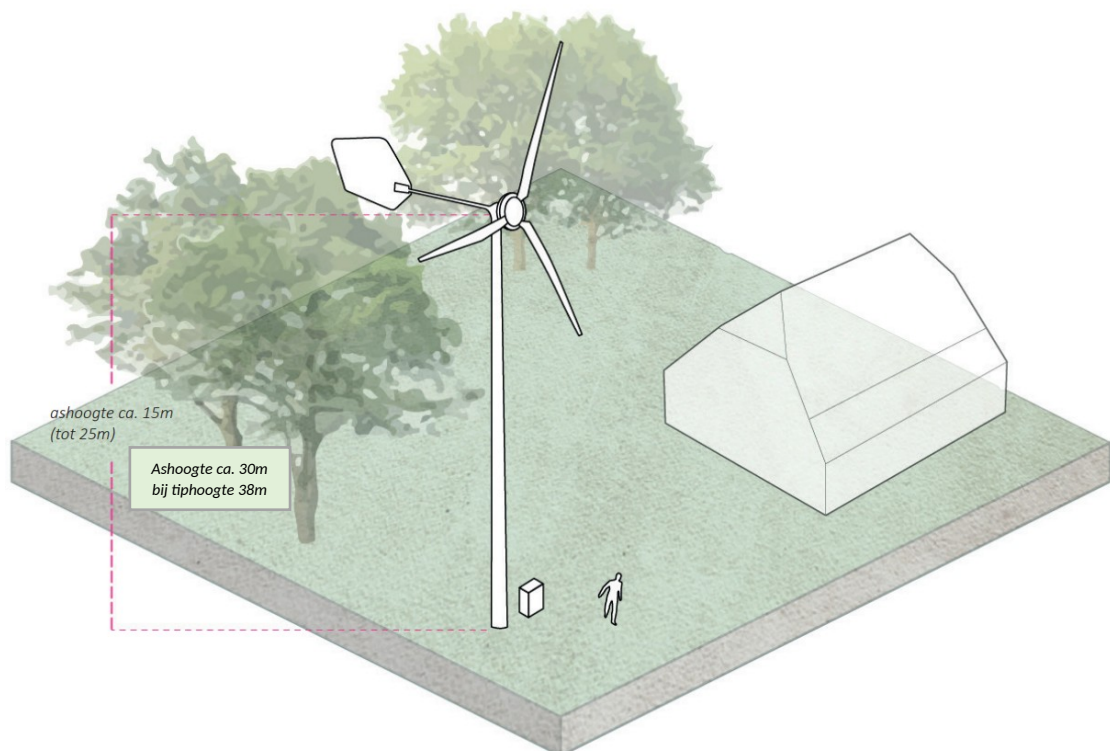
Samenvatting

De gemeente Wierden wil inwoners en agrariërs de ruimte geven om bij te dragen aan de gemeentelijke doelstelling voor duurzame energieopwekking. Dit kan onder meer door het realiseren van zonneparken en het plaatsen van erfmolens.

Het Afwegingskader energie-opwek 2026 vertelt hoe de gemeente Wierden omgaat met zonneparken en erfmolens. Het is een actualisatie van het afwegingskader uit 2019. Deze aanpassing komt voort uit de veranderde regels van de provinciale Omgevingsverordening eind 2024.

Door deze regels zijn nieuwe zonneparken groter dan 2 hectare op landbouw- en natuurgronden niet langer toegestaan. Voor zonneparken met een positief principebesluit van vóór 13 oktober 2023 geldt een overgangsregeling; deze parken mogen worden gerealiseerd, mits dit uiterlijk vóór 1 januari 2030 gebeurt. Nieuwe, kleinere zonneparken tot maximaal 2 hectare kunnen onder voorwaarden worden toegestaan, op locaties die passen binnen het provinciale beleid. Daarbij staat een zorgvuldige landschappelijke inpassing centraal en vindt de gemeente het belangrijk dat de omgeving tijdig wordt geïnformeerd en kan participeren. De gemeente beoordeelt per initiatief of wordt voldaan aan deze uitgangspunten.

De gemeente wil erfmolens bij (agrarische) bedrijven in het landelijk gebied mogelijk maken voor eigen energieopwek. Uitgangspunt is een maximale tiphoogte van 25 meter. Gemotiveerd kan hiervan worden afgeweken tot maximaal 38 meter, mits de erfmolen landschappelijk goed inpasbaar is. Er is in dit afwegingskader een stappenplan beschreven voor initiatiefnemers om te onderzoeken hoe erfmolens in het landschap passen.

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Dit Afwegingskader energie-opwek geeft weer hoe wij als gemeente willen omgaan met energieopwekkinginitiatieven voor zonneparken en erfmolens, passend binnen provinciaal en gemeentelijk beleid. Het kader vervangt hiermee het “Afwegingskader grootschalige duurzame energieopwekking in Wierden” uit 2020. De aanleiding van de actualisering is de aanpassing van de Omgevingsverordening instructieregels zonnevelden en windenergie, van de provincie Overijssel eind 2024.

Door de aanpassing van het provinciale beleid zijn nieuwe zonneparkinitiatieven groter dan 2 hectare op landbouw- en natuurgronden niet langer mogelijk. Zonneparken waarvoor vóór 13 oktober 2023 een positief principebesluit is genomen, vallen onder het overgangsrecht en kunnen nog worden gerealiseerd. Kleinere zonneparken kunnen uitsluitend onder voorwaarden en op locaties die passen binnen het provinciale kader mogelijk worden gemaakt. Daarbij blijft een zorgvuldige landschappelijke inpassing en het betrekken van de omgeving essentieel. Met dit afwegingskader geeft de gemeente hier nadere richting aan.

De gemeente Wierden wil mogelijkheden bieden voor initiatiefnemers van erfmolens bij (agrarische) bedrijven in het landelijk gebied. Daarbij vindt de gemeente het belangrijk dat een erfmolen past bij het erf en het landschap. Dit afwegingskader gaat nader in op de technische en landschappelijke ontwerpprincipes waarmee initiatiefnemers rekening moeten houden bij het indienen van een vergunningsaanvraag voor een erfmolen. Daarnaast bevat dit kader een stappenplan om te onderbouwen hoe erfmolens landschappelijk passend kunnen worden ingepast.

Gemeentelijk windbeleid

Bij het opstellen van het gemeentelijk windbeleid is rekening gehouden met de (toen aangekondigde) wijzigingen van de provinciale Omgevingsverordening. Dit Afwegingskader Energie-opwek gaat daarom alleen over zon op land en erfmolens.

Windprojecten voor grote windturbines op land wordt getoetst aan het geldende provinciale ruimtelijke beleid. De Omgevingsverordening en het Provinciaal Programma Energiestrategie (PPE) vormen daarbij het toetsingskader. De meest recente aanpassing van de Omgevingsverordening en het PPE heeft gelijktijdig plaatsgevonden met de instructieregels voor zonnevelden en is op 9 oktober 2024 vastgesteld door de Provinciale Staten van Overijssel.

Om in te kunnen spelen op het veranderde provinciaal beleid heeft de gemeente Wierden in 2023 een technisch en ecologisch onderzoek laten uitvoeren door Witteveen+Bos naar de (on)mogelijkheden voor windenergie binnen de gemeente. Uit dit onderzoek is gebleken dat er geen geschikte locaties zijn voor grootschalige windturbines binnen de gemeente

Wierden. Naar aanleiding van dit onderzoek is het gemeentelijk windbeleid in december 2023 vastgesteld. Het doel van dit windbeleid is duidelijkheid te geven van ruimtelijke en niet ruimtelijke kaders ten opzichte van een zorgvuldig en afgewogen invulling van grootschalige windenergie. Er is gekozen om in dit windbeleid geen zoekgebieden aan te wijzen. Het [windbeleid](#) is te vinden op de website van de gemeente.

1.2 Ambitie gemeente

De gemeente Wierden heeft de ambitie dat in 2050 alle energie die in de gemeente wordt verbruikt, duurzaam is opgewekt. De duurzame energie is geproduceerd binnen of buiten de grenzen van de gemeente. Deze ambitie sluit aan bij het Klimaatakkoord en bij de gemaakte afspraken uit de Regionale Energiestrategie Twente (RES). Bij het vaststellen van de RES-Twente 1.0 heeft de gemeente Wierden aangegeven 56 GWh in 2030 aan duurzame elektriciteit grootschalig te produceren. Grootschalige windturbines zijn en waren hierbij uitgesloten, conform coalitieprogramma's 2018-2022 en 2022-2026.

De huidige nationale en provinciale beleidsontwikkelingen rondom grootschalige energieopwekking hebben invloed op de gemeentelijke koers om de doelstellingen tijdig te behalen. Grote zonneparken op landbouwgrond kunnen niet langer zomaar worden gerealiseerd binnen de gemeente. Het uitgangspunt is dat zonnepanelen zoveel mogelijk op daken en gevels komen of in combinatie met andere functies worden toegepast. Daarnaast zorgt de netcongestie problematiek ervoor dat zonneparken niet gelijk kunnen worden aangesloten. Desondanks blijft de gemeente zich volledig inzetten om de afspraken uit het Klimaatakkoord na te komen en zal er worden gezocht naar innovatieve oplossingen. Voorbeelden zijn het realiseren van Smart Energy Hubs op bedrijventerreinen en bodemnetten in woonwijken. Ook is de gemeente bezig met het ontwikkelen van groengas met agrariërs en wordt ingezet op zon op dak. Daarnaast is de gemeente Wierden één van de samenwerkingspartners in de Duurzaamheidsroute A35. Verder blijft de gemeente zich inzetten op energiebesparing door isolatie van woningen en energieneutraal bouwen. Er wordt samengewerkt met verschillende lokale partijen om onze doelen te behalen, waarbij aandacht is voor de omgeving.

De gemeente Wierden wil inwoners en agrariërs de ruimte geven om bij te dragen aan de gemeentelijke doelstelling voor duurzame energieopwekking. Dit gebeurt onder meer door het realiseren van zonneparken en het plaatsen van erfmolens. Daarnaast onderzoekt de gemeente samen met agrariërs (CATB Wierden) de mogelijkheden voor een buurt mono-mestvergister.

Zelfvoorzienend zijn in het energieverbruik zorgt ervoor dat inwoners niet langer afhankelijk zijn van fossiele brandstoffen zoals aardgas. Erfmolens kunnen een manier zijn voor agrarische ondernemers in het landelijk gebied om hun eigen duurzame energie op te wekken. Zo zijn ze minder afhankelijk van fossiele brandstoffen wat bijdraagt aan de gemeentelijke doelstelling om te verduurzamen.

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de beleidsregels voor zon op land vanuit de provincie Overijssel en de gemeente Wierden. Hierbij wordt aandacht gegeven aan de landschappelijke inpassing en de wijze van participatie voor zowel grote als kleine zonneparken. Hoofdstuk 3 begint met een beschrijving van de provinciale beleidsregels voor erfmolens en daarna de aanvullende uitgangspunten vanuit de gemeente. Er wordt nader ingegaan op de landschappelijke inpassing van erfmolens waarbij een stappenplan is beschreven voor initiatiefnemers.

2. Zon op land

2.1 Definities

Een zonnepark: een stuk land met zonnepanelen waarmee duurzame energie wordt opgewekt. Het park is omringd door landschapselementen die de natuurlijke afscheiding vormen van het park.

Een zonneveld: het deel van het zonnepark dat enkel bedoeld is voor zonnepanelen.

80-20-regel: verdeling van grondoppervlak op een zonnepark tussen een zonneveld (maximaal 80%) en een toevoeging van landschappelijk groen of water (minimaal 20%).

EBITDA: is een Engelse afkorting voor Earnings Before Interest, Taxes, Depreciation en Amortization. Hiermee wordt de winst van een project bedoeld vóór aftrek van rente, belastingen en afschrijvingen.

Landbouwgrond: grond waarop enige vorm van landbouw wordt of onmiddellijk kan worden uitgeoefend.

Lokaal eigendom: de financiële participatie van particulieren en/of omwonenden in de opbrengst van het zonneveld.

Instructieregel: een algemene regel waarmee een bestuursorgaan aan een ander bestuursorgaan aangeeft hoe dat orgaan een taak of bevoegdheid moet uitoefenen. Instructieregels gaan over de inhoud, toelichting of motivering van een instrument dat een bestuursorgaan op grond van de Omgevingswet kan inzetten.

2.2 Provinciaal beleid

De provincie Overijssel heeft in haar Coalitieakkoord Schouder aan Schouder (2023-2027) afgesproken dat de zonneladder (voorkeursvolgorde zon) wordt aangepast. Dit is conform de aanscherping van de zonneladder op Rijksniveau ([zonnebrief](#) d.d. 6 juli 2023 en [kamerbrief](#) 26 oktober 2023). Uitgangspunt is dat zonnepanelen zoveel mogelijk op daken en gevels komen of in combinatie met andere functies worden toegepast. Reden daarvoor is dat monofunctionele zonneparken een groot beslag leggen op landbouwgronden.

De voorkeursvolgorde zon hanteert de volgende treden:

- Trede 1: Zonnepanelen op daken en gevels
- Trede 2: Onbenutte terreinen in bebouwd gebied
- Trede 3: Onbenutte terreinen in landelijk gebied

- Trede 4: Landbouw- en natuurgronden

Met de aanpassing van de instructieregel voor zonnevelden ([artikel 4.106 Omgevingsverordening](#)) wordt de aanscherping van de zonneladder in de Omgevingsverordening Overijssel juridisch geborgd. Hierdoor is het in principe niet langer mogelijk om zonnevelden te realiseren op landbouw- en natuurgronden. In de instructieregel worden de uitzonderingen benoemd waarvoor onder voorwaarden nog medewerking kan worden verleend aan het realiseren van nieuwe zonnevelden.

Ter uitvoering van het Klimaatakkoord werken provincie en gemeenten in de regionale energiestrategie (RES) Twente en West-Overijssel aan de productie van 3,3 TWh hernieuwbare elektriciteit door zon en wind op land in 2030. Beide regio's gaan ervan uit dat die energie voor 40% met zonnepanelen wordt opgewekt en voor het overige met windturbines. Dat betekent 1,3 TWh opwek met zonnepanelen en 2,0 TWh met windturbines. De opwek van elektriciteit met zon bestaat uit enerzijds 'zon op dak' en anderzijds 'zon op veld'.

De provincie Overijssel geeft aan dat uit een tussentijdse evaluatie van de RES-afspraken blijkt dat de opgave voor 2030 voor het aandeel zon (1.3 TWh) ruim kan worden behaald met de projecten die inmiddels gerealiseerd zijn en met projecten waarvoor de komende tijd nog vergunning zal worden verleend. Door deze ontwikkelingen heeft de provincie Overijssel haar [Omgevingsverordening](#) aangepast. Deze aanpassing is op 9 oktober 2024 vastgesteld en op 1 november 2024 in werking getreden.

Provinciale Omgevingsverordening Paragraaf 4. 11. 1 Zonnevelden

Met de instructieregel zijn in principe grote zonneparken op landbouw- en natuurgrond niet toegestaan. Kleinschalige opstellingen tot maximaal 2 hectare zijn onder voorwaarden nog wel mogelijk. Dit is nader toegelicht in lid 1 van de instructieregel:

Lid 1.

Omgevingsplannen voorzien alleen in de zelfstandige opstelling van zonnepanelen in de Groene Omgeving:

- op onbebouwde gedeelten van bouwpercelen van (agrarische) bedrijven, voor zover deze gronden niet nodig zijn voor de (agrarische) bedrijfsvoering, tot een maximumoppervlak van 2 ha aan zonnepanelen en mits goed ingepast in het landschap;
- op gronden in stads- en dorpsranden, tot een maximumoppervlak van 2 ha aan zonnepanelen en mits goed ingepast in het landschap;
- langs hoofdinfrastructuur, mits de ontwikkeling past in een samenhangend ontwerp voor het gehele tracé en in afstemming met de wegbeheerder;
- op het water van zandwinplassen, mits dit verenigbaar is met de natuur- en recreatiedoelen van deze plassen;
- op geluidswallen en boven bestaande verhardingen, zoals parkeerterreinen, mits goed ingepast in het landschap;

- in de vorm van kleinschalige installaties op erven van woningen, mits goed ingepast in het landschap.

In Lid 2 is aangegeven dat zonneparken waarvoor een positief principebesluit is genomen voor de aanpassing in de Omgevingsverordening (vóór 13 oktober 2023) nog wel zijn toegestaan. Deze parken moeten uiterlijk 1 januari 2030 zijn gerealiseerd. Lid 3 en 4 gaan nader in op het aantonen van de maatschappelijke meerwaarde van een initiatief en compensatie voor de ruimtelijke kwaliteit in de omgeving. De inhoud van lid 3 en 4 was ook te lezen in de vorige instructieregel, wat betekent dat met name het huidige lid 1 een grote aanpassing bevat. De volledige [instructieregels](#) zijn te lezen op de website van de provincie Overijssel.

Met het nieuwe beleid wil de provincie het volgende stimuleren:

- de productie van zonne-energie op daken in bebouwd gebied: woningen, bedrijven, agrarische gebouwen, etc.
- het gebruik van te bebouwen gebieden of bruikbare restructuur: ongebruikte gronden, bedrijventerreinen, boven bestaande verhardingen (zoals parkeerterreinen) en geluidswallen, mits goed ingepast in het landschap.
- de productie van zonne-energie op onbebouwde gedeelten van bouwpercelen van (agrarische) bedrijven, voor zover deze gronden niet nodig zijn voor de (agrarische) bedrijfsvoering, tot een maximum oppervlak van 2 hectare aan zonnepanelen en mits goed ingepast in het landschap.
- de productie van zonne-energie in de vorm van kleinschalige installaties voor eigen gebruik (op erven van woningen, mits goed ingepast in het landschap).

Na een exploitatiefase van maximaal 25 jaar moet de oude functie van de grond, veelal landbouwgrond, hersteld en voortgezet kunnen worden.

Landschappelijke inpassing - Handreiking Zonnevelden

Provinciaal ruimtelijk beleid geeft mede richting aan de ontwikkeling van duurzame energie met een goede landschappelijke inpassing en maatschappelijke betrokkenheid. De [handreiking zonne-energie](#) van de provincie Overijssel is een hulpmiddel bij het goed inpassen van zonneparken in de groene ruimte. De handreiking is gebaseerd op de regels voor ruimtelijke ontwikkeling en in het bijzonder voor zonnevelden in de provinciale Omgevingsverordening.

Hieronder zijn in het kort de vier ruimtelijke ontwerpprincipes beschreven die gebruikt worden bij de landschappelijke inpassing van zonneparken;

- Zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik.
- Passendheid in of bijdragend aan het landschap.
- Beperken en compenseren van de effecten op landschap en ecologie.
- Evenwichtige verdeling van lusten en lasten door realisatie van maatschappelijke meerwaarde.

Zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik

Zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik is erop gericht de juiste functies op de juiste plaats met de juiste kwaliteit tot ontwikkeling te laten komen. Dit is één van de ontwerpprincipes die is opgenomen in de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) en in de Omgevingsvisie Overijssel. Steeds zal een nieuwe ontwikkeling gepaard moeten gaan met versterking van de ruimtelijke kwaliteit. Zuinig ruimtegebruik betekent ook meervoudig ruimtegebruik. Daarmee kunnen zonnevelden positief bijdragen aan andere opgaven in de groene omgeving. Een bijzondere voorwaarde voor zonnevelden is de tijdelijkheid. Om terugkeer naar oorspronkelijk gebruik mogelijk te maken is er aandacht voor een gezonde bodem.

Passendheid in of bijdragend aan het landschap

Nieuwe functies zijn in de groene omgeving mogelijk, mits ze passend zijn in of bijdragen aan het behouden en versterken van de ruimtelijke kwaliteit. Dit principe geldt voor alle nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen, ook voor zonnevelden. Omdat iedere plek zijn eigen kwaliteiten en identiteit heeft, is hier maatwerk noodzakelijk. Met een goed ontwerp wordt aangesloten op gebiedskarakteristieken en de directe omgeving van het veld. De kenmerken en kwaliteiten van de landschappen in Overijssel zijn beschreven in de Catalogus gebiedskenmerken van de Omgevingsvisie Overijssel. Belangrijke landschappelijke en cultuurhistorische waarden gelden als randvoorwaarde voor ontwikkeling. Andere gebiedskenmerken geven richting aan ontwikkelingen of kunnen benut worden als inspiratie voor het ontwerp en de inpassing van een zonneveld. Voor een goede ruimtelijke inpassing en compensatie, zoals de Kwaliteitsimpuls Zonnevelden vraagt, zijn drie schaalniveaus van belang: het landschap, de directe omgeving en het zonneveld zelf. Een goed gekozen zonneveld past in de schaal van het landschap en is fraai ingepast in de directe omgeving. De opstelling van panelen en het ontwerp en de inrichting van het veld past in de groene omgeving.

Beperken en compenseren van de effecten op landschap en ecologie

De kern van de kwaliteitssturing van provincie Overijssel is de goede balans tussen de impact van een ontwikkeling op het landschap en de ecologie (enerzijds) en de ruimtelijke inpassing en compenserende fysieke maatregelen anderzijds. De voorwaarde voor ontwikkeling van een zonneveld in de groene omgeving is dat het project als geheel leidt tot verbetering van de ruimtelijke kwaliteit. Voor kleine projecten is over het algemeen een goede inpassing voldoende omdat de impact beperkt is.

Evenwichtige verdeling van lusten en lasten door realisatie van maatschappelijke meerwaarde

Provinciaal belang is het actief betrekken van bewoners en 'gebruikers' bij de uitvoering van ruimtelijke opgaven in hun leefomgeving. Dit versterkt de betrokkenheid en (het gevoel van) eigenaarschap. Bewoners en gebruikers krijgen op deze manier meer invloed op de eigen leefomgeving. Betrokkenheid en een evenwichtige verdeling van lusten en lasten leiden eerder tot draagvlak voor zonnevelden. Zo wordt investeren in lokale maatschappelijke opgaven mogelijk. In de context van een eerlijke verdeling van lusten en lasten gaat het om maatschappelijke meerwaarde voor de omgeving en bewoners. Denk aan bijdragen aan

sociale projecten, voorzieningen voor bewoners, educatie en recreatie, investeringen in een dorpshuis, en dergelijke.

2.3 Gemeentelijk beleid

De voorkeursvolgorde zonnenvelden is aangescherpt en in de provinciale Omgevingsverordening zijn regels vastgesteld voor zonneparken (tot maximaal 2 hectare). Naast de aangescherpte regels wil de gemeente aanvullende uitgangspunten formuleren die van belang zijn voor zonneparken in de gemeente Wierden.

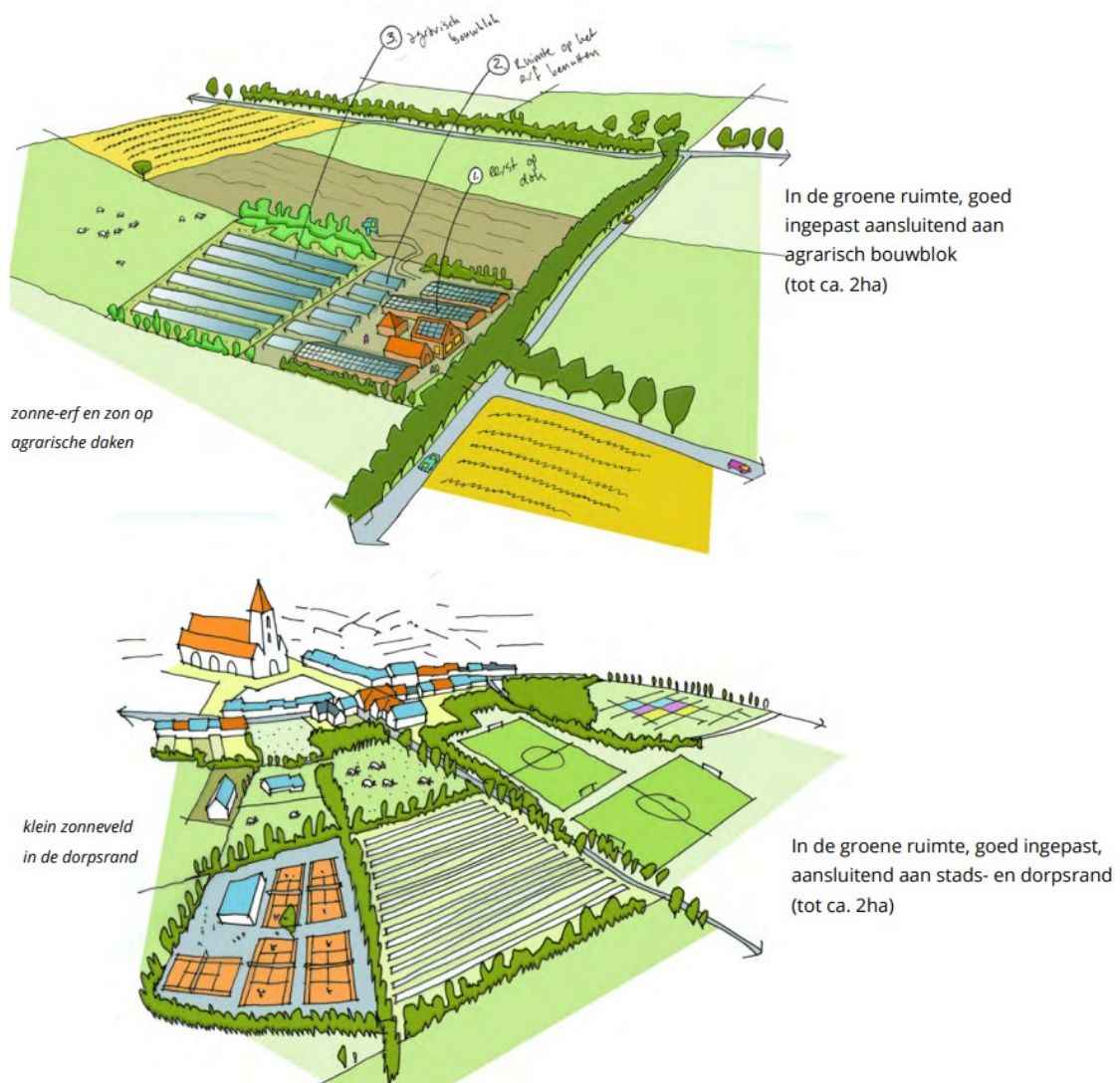
Uitgangspunten beleid

1. De gemeente hecht waarde aan een goede landschappelijke inpassing. Daarbij wordt een minimale afstand van 300 meter tot bestaande woonbebouwing aangehouden, tenzij gemotiveerd wordt aangetoond dat een kleinere afstand landschappelijk goed inpasbaar is. De eigen woning van de initiatiefnemer wordt hierbij niet als omliggende woonbebouwing beschouwd.
2. De initiatiefnemer moet omwonenden betrekken bij de planvorming voor een zelfstandige opstelling van zonnepanelen, vóórdat een aanvraag wordt ingediend. Daarbij worden omwonenden op de hoogte gehouden van de mijlpalen gedurende het gehele proces;
3. De initiatiefnemer moet mogelijkheden bieden voor inwoners om te kunnen participeren en 'meeprofiten' in een zonneparkproject;
4. De gemeente verplicht Initiatiefnemers van grootschalige projecten voor duurzame energieopwekking financieel bij te dragen aan het gemeentelijk gebiedsfonds waaruit gebiedsontwikkelingen en/of verdere verduurzaming van onze gemeente wordt gefinancierd of gestimuleerd;
5. De gemeente wil overlast (geluid en visuele hinder) van duurzame energieopwekking tegengaan. Er moet rekening worden gehouden met de leefbaarheid van de omgeving;
6. Voor zonneparken worden geen permanente, maar tijdelijke functiewijziging (Buitenplanse omgevingsactiviteit, BOPA) afgegeven tot maximaal 25 jaar (overeenkomstig provinciale regels). Zonneparken moeten 'terugneembaar' worden gebouwd (geen betonnen funderingen);
7. Een energieopslagsysteem bij het zonnepark is mogelijk om het elektriciteitsnet op piekmomenten te ontlasten. De opslagcapaciteit dient in verhouding te zijn met het aansluitvermogen van het zonnepark.
8. De gemeente verleent geen medewerking aan zonneparken op locaties waar zwaarwegende ruimtelijke belangen spelen, zoals waterbergingsgebieden, natuur- en landschapswaarden en gebieden die onderdeel zijn van ruimtelijke compensatieopgaven, zoals het gebied langs de Enterveenweg bij bedrijventerrein De Elsmoat.

Nadere toelichting rondom communicatie, participatie en het gebiedsfonds van de gemeente Wierden zijn beschreven in paragraaf 2.4 Participatie en communicatie.

Uitgangspunten landschappelijke inpassing

Voor het ruimtelijk inpassen van zonneparken hanteert de gemeente de vier ontwerpprincipes uit de provinciale handreiking zonne-energie. We zien erop toe dat initiatieven in voldoende mate invulling geven aan de principes en maken afspraken met initiatiefnemers over de realisatie van kwaliteit en tijdelijkheid. Initiatiefnemers kunnen de [handreiking](#) van de provincie raadplegen voor een goede inpassing van hun project. De principes van de provincie zijn hierin nader uitgewerkt.

Naast de ontwerpprincipes van de provincie dient de initiatiefnemer rekening te houden met de volgende aanvullende uitgangspunten voor de landschappelijke inpassing van zonneparken:

1. De verkavelingsrichting en de maat en vorm van de kavels zijn bepalend voor de vormgeving van het zonnepark;
2. De realisatie van het zonnepark gaat niet ten koste van bestaande waardevolle landschapselementen;

3. Het zonnepark moet aansluiten bij bestaande patronen en structuren in het landschap;
4. Bij zonneparken dient minimaal 500 meter afstand te worden gehouden tot andere zonneparken. Hier kan gemotiveerd van worden afgeweken, mits goed ingepast in het landschap;
5. De paneelhoogte mag niet hoger zijn dan 1,5 meter. Hier kan onderbouwd van worden afgeweken indien het aantoonbaar vanuit technisch oogpunt noodzakelijk is;
6. Van het zonneveld blijft 30% van het grondoppervlak onbenut om de grond gezond te houden. De onbenutte stroken grond liggen gelijkmatig verdeeld over het zonneveld en maken geen deel uit van de landschappelijke inpassing;
  - a. Op uitgangspunt 6 geldt de volgende uitzondering; voor zover de initiatiefnemer aantoont dat de grond gezond blijft door toetreding van licht en water kan volstaan worden met 20% in plaats van 30% onbenut grondoppervlak;
7. Energieopslagsystemen behorend bij een zonneveld worden landschappelijk ingepast waarbij de locatie van het systeem wordt gecombineerd met de locatie(s) van de technische installatie van het zonnepark.

2.4 Participatie en communicatie

De gemeente Wierden vindt het belangrijk dat inwoners actief worden betrokken bij ruimtelijke opgaven in hun leefomgeving. Betrokkenheid en een evenwichtige verdeling van lusten en lasten leiden eerder tot draagvlak voor initiatieven. Het is van belang dat initiatiefnemers vroegtijdig in gesprek gaan met omwonenden en lokale belangenorganisaties, zoals plaatselijke belangenverenigingen en in kaart brengen op welke manier een initiatief een maatschappelijke meerwaarde biedt voor de omgeving.

Inwoners kunnen verschillende rollen hebben en op verschillende manieren participeren bij initiatieven voor zonneparken. Dit betreft zowel procesparticipatie (de omgeving laten meedoen in de plan- en besluitvormingsprocedures) als financiële participatie (de lokale bevolking laten investeren in en/of voordeel laten ervaren van de opbrengsten van een project). Bij procesparticipatie worden inwoners en omwonenden betrokken bij keuzes zoals de locatie van een initiatief, de inpassing en de mogelijkheden om financieel te participeren.

Financiële participatie staat nooit op zichzelf, maar is altijd een uitkomst van procesparticipatie. We onderscheiden in de participatiewaai vier vormen van financiële participatie: mede-eigenaarschap, financiële deelneming, omgevingsfonds en omwonendenregeling. Alleen bij mede-eigenaarschap is sprake van lokaal eigendom, zoals bedoeld in het Klimaatakkoord.

De mate van financiële participatiemogelijkheden die initiatiefnemers moeten bieden, is afhankelijk van de impact die het zonnepark heeft op de omgeving. De initiatiefnemer dient in ieder geval te streven naar 50% "lokaal eigendom". Hierbij wordt de definitie uit het

klimaatakkoord en [de RES Twente](#) gehanteerd. In Wierden betekent dit dat eerst omwonenden de kans krijgen om mee te financieren. Daarna zijn buurt- of dorpsgenoten en inwoners van Wierden aan de beurt en als laatste coöperaties en stichtingen.

Daarnaast is het sinds 1 januari 2026 mogelijk om lokaal eigendom bij grootschalige duurzame energieopwekking juridisch te borgen door middel van een gemeentelijke verordening. Hierbij geldt dat initiatiefnemers zich moeten inspannen om lokaal eigendom te realiseren en hierover verantwoording afleggen. De gemeente Wierden stelt hiervoor een afzonderlijke verordening vast, die naast dit afwegingskader van toepassing is op initiatieven.

De initiatiefnemer beschrijft in het participatie- en communicatieplan op welke manier de omgeving is betrokken bij het plan (procesparticipatie) en welke financiële participatiemogelijkheden er zijn.

Sommige zonneparken vallen onder het provinciaal overgangsbeleid of bevinden zich langs hoofdinfrastructuur. Deze parken zijn groter dan 2 hectare. De gemeente vindt het belangrijk dat naast de ruimtelijke balans ook een sociaalmaatschappelijke balans wordt gecreëerd. Een evenwichtige verdeling tussen lusten en lasten draagt bij aan draagvlak in de omgeving. Hoewel een zonneveld landschappelijk wordt ingepast, zijn er daarnaast ook nog compenserende (al dan niet fysieke) maatregelen vereist om deze balans te kunnen bereiken. Uitgangspunt is hierbij dat initiatiefnemers van projecten voor grootschalige duurzame energieopwekking verplicht worden om financieel bij te dragen aan gebiedsontwikkelingen en/of verdere verduurzaming van de gemeente Wierden. Dit gaat via het gemeentelijk gebiedsfonds, waaruit kwaliteitsimpulsen in de omgeving worden gefinancierd of gestimuleerd. De afdracht aan het gebiedsfonds is gekoppeld aan de daadwerkelijk opgewekte energie (megawattuur per jaar) en de hoogte van per MW zoals beschreven in de [Gedragscode zon op land](#). Deze code is ontwikkeld door dé branchevereniging voor de Nederlandse zonne-energiesector Holland Solar in samenwerking met de belangrijke stakeholders binnen en buiten de zonne-energiesector. Deze afdracht aan het gebiedsfonds geldt voor zonneparken groter dan 2 hectare.

Er kunnen allerlei redenen zijn waarom 50% lokaal eigendom niet gehaald wordt. Het niet (kunnen) creëren van financiële participatie zorgt ervoor dat de verdeling van de lusten en de lasten uit balans is. Mocht door de initiatiefnemer de 50% lokaal eigendom om welke reden dan ook niet gehaald worden, is de initiatiefnemer verplicht jaarlijks 5% van de brutowinst (EBITDA) over het niet gerealiseerde aandeel lokaal eigendom (extra) af te dragen aan het gebiedsfonds van de gemeente Wierden. Deze regel voor een bijdrage is ook afgesproken in het “Uitvoeringskader financiële participatie Duurzaamheidsroute A35” die de gemeenteraad op 4 november 2025 heeft vastgesteld.

Deze afdracht staat los van de afdracht aan het gebiedsfonds wanneer een zonnepark groter is dan 2 hectare. Wanneer de initiatiefnemer de 50% lokaal eigendom niet behaalt, moet ongeacht de grootte van het zonnepark een afdracht aan het gebiedsfonds worden gedaan.

Naast participatie is het belangrijk dat er vroegtijdig wordt gecommuniceerd met de omgeving waarin het initiatief zich bevindt. Ook wanneer er enige tijd tussen besluitvorming en de realisatie van een zonnepark zit, is het wenselijk dat de omwonenden (opnieuw) worden geïnformeerd over de plaatsing van het zonnepark. Communicatie is dus gericht op het informeren van de omgeving en is niet hetzelfde als procesparticipatie waarbij de omgeving actief wordt betrokken bij vormen van besluiten in relatie tot het initiatief. De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor de communicatie.

De initiatiefnemer moet een participatie- en communicatieplan opstellen waarin de volgende elementen in terugkomen;

- De mogelijkheden tot (financiële)participatie voor de omgeving en hoe dit wordt gecommuniceerd;
- Hoe er wordt gestreefd naar minimaal 50% lokaal eigendom;
- In welke mate de omwonenden/ belanghebbenden de hele procedure worden betrokken;
- Binnen welke straal rondom het park de omwonenden zijn geïnformeerd;
- Welke reacties omwonenden hebben gegeven op het initiatief en wat daarmee wordt gedaan.

Dit plan dient niet een heel uitvoerig plan te zijn. Bij het conceptverzoek (voorheen principeverzoek) wordt het ingediend ter goedkeuring. Dit is dus voordat de initiatiefnemer de formele procedure start (BOPA-procedure).

Communicatie zonneparken groter dan 2 hectare

De aanpassing van het provinciaal beleid zorgt ervoor dat grotere zonneparken (>2 ha) op landbouw- en natuurgroonden niet langer mogelijk zijn. Sommige zonneparken vallen onder het provinciaal overgangsbeleid of bevinden zich langs hoofdinfrastructuur. Als gemeente vinden wij het belangrijk dat bij deze initiatieven, die groter zijn dan 2 hectare, ook wordt gecommuniceerd met de omgeving. Wij vragen deze initiatiefnemers daarom om een meer uitgebreide inspanning in het kader van communicatie dan bij kleine zonneparken.

Het participatie- en communicatieplan bevat de volgende aanvullende punten:

- a) De uitwerking van de startbijeenkomst, waarvoor omwonenden, lokale belangenorganisaties zoals plaatselijke belangenverenigingen, andere belangstellenden en de gemeente worden uitgenodigd. De datum van de bijeenkomst wordt afgestemd met de gemeente. Tijdens deze bijeenkomst wordt informatie gegeven over een plan dat door de gemeente is getoetst en akkoord bevonden met een positief besluit op het conceptverzoek. Dit betekent niet dat het plan dat wordt gepresenteerd in beton is gegoten. Daarom worden omwonenden tijdens deze bijeenkomst tevens geïnformeerd over de wijze van meepraten over de verdere invulling van het plan;

- b) De motivering binnen welke straal rondom het park omwonenden zijn uitgenodigd. Daarbij wordt in ieder geval aandacht besteed aan de afstand tot en het zicht op het zonnepark;
- c) De wijze van communiceren over de financiële participatiemogelijkheden binnen het project;
- d) De wijze van het terugkoppelen naar omwonenden en andere belangstellenden van wat er gedaan is met ingebrachte op- en aanmerkingen op het conceptplan. Hierbij kan gedacht worden aan keukentafelgesprekken;
- e) De wijze van het informeren van omwonenden en andere belangstellenden over wijzigen van het plan. Afhankelijk van de omvang van de wijziging is het voorstelbaar dat een tweede of nog meer informatieavonden moeten worden gehouden zoals omschreven onder a;
- f) Een projectwebsite waar alle relevante informatie en vormen van participatie op te vinden is gedurende het gehele proces (ontwerp, zichtlijnen, etc.);
- g) Een beschrijving om te communiceren met belanghebbenden die niet digitaal onderlegd zijn;
- h) Een gelijke benadering van alle omwonenden, ook die niet in onze Gemeente woonachtig zijn.

Om te kunnen toetsen of aan het participatie- en communicatieplan is voldaan, wordt bij het indienen van een aanvraag voor een BOPA een verantwoordingsdocument gevraagd over de wijze van communicatie volgens het eerder ingediende participatie- en communicatieplan. Het verantwoordingsdocument bevat in ieder geval:

- a) Een verslag van de startbijeenkomst (inclusief het aantal aanwezigen) en eventuele andere bijeenkomsten/gesprekken met omwonenden en andere belangstellenden. Dit verslag is van te voren met alle betrokkenen gedeeld;
- b) Een weergave van de ingebrachte ideeën en zienswijzen en wat daarmee gedaan is;
- c) De wijze waarop de gekozen vorm van participatie wordt gedeeld met omwonenden om te komen tot een optimale invulling hiervan.

2.5 Procedure

Planologische procedure

Een zonnepark past niet binnen de Omgevingsplanregels van de geldende Omgevingsplannen van de gemeente Wierden. Om zonneparken planologisch toch mogelijk te maken, kan worden gekozen voor een wijziging van het Omgevingsplan of voor een BOPA. Bij een wijziging, wijzigt de functie (meestal 'Agrarisch' of 'Agrarisch met waarden-Landschap') en met een BOPA blijft deze gelijk. Via een aanduiding wordt de realisatie van een zonnepark passend gemaakt binnen het Omgevingsplan. Op deze manier kan de grond nu en in de toekomst benut worden voor agrarisch grondgebruik, maar wordt ook een zonnepark op deze grond blijvend mogelijk gemaakt. BOPA is de procedure die de gemeente hanteert voor zonneparken. Een vergunning voor een zonnepark is voor 25 jaar. Na deze periode komt de vergunning van rechtswege te vervallen en daarmee de grondslag voor het

gebruik van de gronden voor het opwekken van duurzame energie. Zo is het tijdelijke karakter van het zonnepark publiekrechtelijk verzekerd. Het proces start met een conceptverzoek (voorheen principeverzoek) en eindigt met een besluit op de vergunningsaanvraag.

Conceptverzoek

Een initiatiefnemer legt een plan voor een zonnepark eerst als conceptverzoek voor aan de gemeente. Pas wanneer op een dergelijk verzoek een positief besluit is genomen door het college van burgemeester en wethouders, kan bij grote zonneparken de initiatiefnemer de startbijeenkomst organiseren. Het positieve besluit betekent uitdrukkelijk niet dat het plan al vaststaat, maar enkel dat het plan voldoet aan de landschappelijke randvoorwaarden en dat een volledig participatie- en communicatieplan is ingediend.

Anterieure overeenkomst

Voorafgaand aan de planologische procedure worden de afspraken vastgelegd in een privaatrechtelijke overeenkomst. Het gaat hierbij om aspecten welke niet via de BOPA kunnen worden gewaarborgd. Het gaat in ieder geval om de volgende aspecten:

- Een participatie- en communicatieplan, waarin de mogelijkheden voor financiële participatie en communicatie met omwonenden wordt beschreven;
- Een beheerplan, waarin het beheer van het park tijdens de exploitatieperiode is beschreven met aandacht voor het aspect biodiversiteit;
- De bijdrage aan het gebiedsfonds (wanneer van toepassing).

De overeenkomst maakt een belangrijk onderdeel uit van de plannen. Om die reden wordt deze als bijlage opgenomen bij de BOPA. Wel moet gezegd worden dat daarmee het afdwingbare karakter voor derden (die geen partij zijn bij de overeenkomst) niet verandert. Zij kunnen nakoming van de overeenkomst nog steeds niet afdwingen. Wel krijgen zij hiermee een beter inzicht in het totaal van maatregelen en waarborgen rondom het plan.

BOPA

Bij de aanvraag voor een BOPA bestaat er geen onduidelijkheid meer over de verrichte inspanningen, de te verrichten inspanningen en de te nemen maatregelen als gevolg van de maatschappelijke en landschappelijke inpassing, en dat deze voldoen aan de uitgangspunten uit dit Afwegingskader. Deze zijn zoveel mogelijk geborgd in de BOPA en daar waar dit niet mogelijk is, in de anterieure overeenkomst. Over de inhoud van de overeenkomst bestaat overeenstemming voordat de vergunning als ontwerp ter inzage wordt gelegd. Bij het beoordelen van de vergunning worden naast de toets aan gemeentelijk (ruimtelijk) beleid ook getoetst aan wetgeving ter bescherming van landschap, beplanting en (beschermde) plant- en diersoorten.

Overgangsrecht

Volgens de provinciale Verordening mag er medewerking worden verleend aan zonneparken groter dan 2 hectare waarvoor vóór 13 oktober 2023 schriftelijk een positief principebesluit is genomen, mits verzekerd is dat het project uiterlijk 1 januari 2030 gerealiseerd zal zijn.

Voor projecten waarvoor een positief principebesluit is genomen, worden de beleidskaders toegepast die ten grondslag lagen aan dat principebesluit. Jurisprudentie bevestigt dat beleidsregels kunnen worden aangemerkt als 'recht' en dus deel uitmaken van het oude recht dat volgens het overgangsrecht van de Omgevingswet van toepassing blijft. Vanuit het oogpunt van rechtszekerheid is dit wenselijk: initiatiefnemers moeten erop kunnen vertrouwen dat het beleid dat gold ten tijde van het principebesluit (destijds het Afwegingskader Grootchalige Duurzame Energieopwekking Wierden 2020) leidend blijft bij de verdere beoordeling.

Een principebesluit kan echter worden geweigerd indien het nieuwe beleid duidelijk en zwaarwegend afwijkt van het oude; in dat geval kan het oude beleidskader niet langer als grondslag dienen.

Binnen de gemeente Wierden beschikken de volgende zonneparken over een schriftelijk positief principebesluit van vóór 13 oktober 2023 en vallen daarmee onder het provinciale overgangsrecht: Elsweide, Zunasche Heide, Klumpershoekweg, Wierdenscha Aa, Flierweg en Hoge Hexel. Hoewel zonnepark Enterveenweg beschikt over een positief principebesluit van vóór 13 oktober 2023, verleent de gemeente hieraan geen medewerking conform uitgangspunt 8 van het gemeentelijk beleid.

Initiatieven (groter dan 2 hectare) waarvoor vóór 13 oktober 2023 geen positief principebesluit is genomen, vallen niet onder het provinciale overgangsrecht.

Zonneparken langs hoofdinfrastructuur zijn toegestaan, mits de ontwikkeling past in een samenhangend ontwerp voor het gehele tracé en plaatsvindt in afstemming met de wegbeheerder. De gemeente Wierden is een van de samenwerkingspartners in de Duurzaamheidsroute A35. Het principeverzoek van zonnepark Beverdamsweg (deel 2) betreft een dergelijk project, gelegen bij de infrastructuur van de A35.

3. Erfmolens

3.1 Definities

Instructieregel: een algemene regel waarmee een bestuursorgaan aan een ander bestuursorgaan aangeeft hoe dat orgaan een taak of bevoegdheid moet uitoefenen. Instructieregels gaan over de inhoud, toelichting of motivering van een instrument dat een bestuursorgaan op grond van de Omgevingswet kan inzetten.

Erfmolen: een kleine windturbine die is bedoeld om energie op te wekken voor het eigen gebruik van een (agrarisch) bedrijf.

Erfensemble: een cultureel en landschappelijk beleefde eenheid van de bebouwde en beplante deel van het erf. Het erfensemble wordt als een eenheid in het landschap beleefd. Het vormt het deel van het bouwvlak waarop de zichtbare elementen in het landschap een geheel vormen. Het erfensemble kan dus kleiner zijn dan de bouwvlak.

Bouwvlak: de juridische term die wordt gebruikt in het Omgevingsplan. Het bouwvlak is het gebied waarop gebouwd en geplant mag worden. Het kan zijn dat het bouwvlak is aangeduid maar (nog niet of deels) bebouwd en beplant is. Een bouwvlak kan dus groter zijn dan het erfensemble dat de culturele en landschappelijke beleefde eenheid is en door bebouwing en beplanting oogt als een geheel. Daarom maakt een bouwvlak niet automatisch een deel uit van het erfensemble zoals hierboven beschreven. Plaatsing van een windturbine achter op een leeg bouwvlak, kan ertoe leiden dat de erfmolen als een losstaand object wordt ervaren.

Tiphoogte: de hoogte van de erfmolen vanaf de grond tot aan het hoogste punt van de wiek wanneer deze recht omhoog staat.

Ashoogte: de hoogte van de erfmolen vanaf de grond tot aan het middelpunt van de wieken.

De lagenbenadering: De [lagenbenadering](#) is een methode om de fysieke ruimte te analyseren, door deze uiteen te leggen in drie lagen: de ondergrondlaag, de netwerklaag en de occupatielaag. Het benaderen van het landschap op deze wijze creëert inzicht in de sterke en zwakke punten per laag en de samenhang tussen deze.

3.2 Provinciaal beleid

Met de aanpassing van de provinciale Omgevingsverordening in oktober 2024 voor regels rondom zon en wind zijn er ook kaders voor erfmolens bepaald. Deze kaders zijn opgenomen in de Omgevingsverordening Paragraaf 4.11.2 Windenergie. Hierbij wordt de

volgende definitie voor een erfmolen gehanteerd: “Kleine windturbines op het erf van een (agrarisch) bedrijf waarmee energie wordt opgewekt voor in hoofdzaak eigen gebruik”.

Provinciale Omgevingsverordening Paragraaf 4. 11. 2 Windenergie

[Artikel 4.108d](#) van de instructieregels windenergie beschrijft de volgende kaders voor erfmolens binnen de provincie Overijssel.

Lid 1

Omgevingsplannen voorzien uitsluitend in de mogelijkheid om erfmolens op te richten in de Groene Omgeving binnen de bouwpercelen van (agrarische) bedrijven.

Lid 2

Erfmolens als bedoeld in het eerste lid hebben een tiphoogte van maximaal 25 meter.

Lid 3

In afwijking van het bepaalde in het tweede lid kan een hogere tiphoogte worden toegestaan, mits onderbouwd is dat een erfmolen met die tiphoogte niet leidt tot aantasting van de ruimtelijke kwaliteit zoals die op basis van de uitspraken die de Catalogus Gebiedskenmerken voor dat gebied, moeten worden behouden en versterkt.

Lid 4

In afwijking van het bepaalde in het eerste lid kan een erfmolen op een afstand van ten hoogste 25 meter buiten het bouwperceel worden geplaatst, als plaatsing binnen het bouwperceel niet mogelijk of ongewenst is gelet op de gevolgen voor het landschap of omliggende functies, en mits onderbouwd is dat plaatsing buiten het bouwperceel leidt tot een evident betere ruimtelijke situering.

In de toelichting van de instructieregel voor erfmolens wordt benadrukt dat een belangrijk element van erfmolens is dat ze worden toegestaan voor de energieopwekking voor eigen gebruik. Daarnaast wordt ervan uitgegaan dat een erfmolen met een maximale tiphoogte van 25 meter in principe in elk landschap inpasbaar is op bouwpercelen van (agrarische) bedrijven. Hierbij wordt opgemerkt dat een hogere erfmolen ook landschappelijk inpasbaar kan zijn, maar dat vergt een individuele toets aan de hand van de gebiedskenmerken.

Besluit activiteiten leefomgeving en Besluit kwaliteit leefomgeving

Het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) bevat regels van het Rijk over activiteit in de fysieke leefomgeving. De milieubelastende activiteit “windturbine” staat in paragraaf 3.2.4 van het Bal. Deze activiteit kan schadelijk zijn voor het milieu. De nadelige gevolgen zijn vooral geluid en gevolgen voor externe veiligheid. Het gaat hierbij om windturbines voor het opwekken van elektriciteit met een rotordiameter groter dan 2 meter. Een erfmolen met een tiphoogte van 21 meter heeft al snel een rotordiameter van 12 meter.

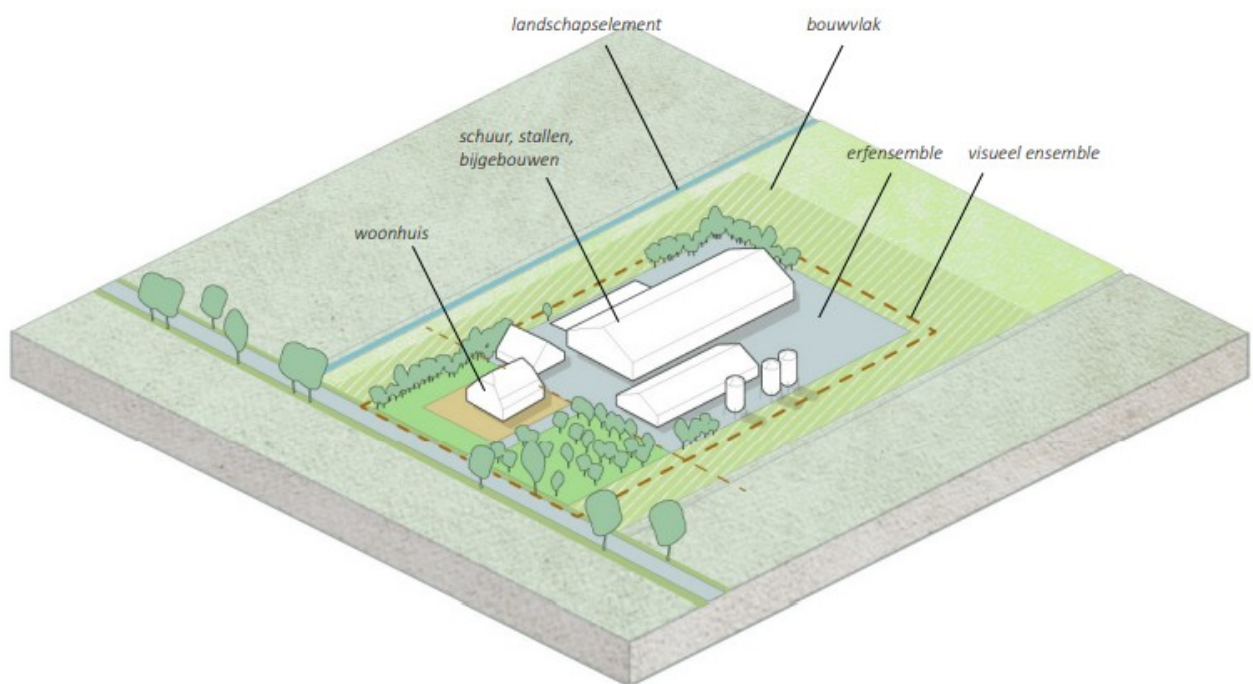
In hoofdstuk 4, paragraaf 4.30, staan de nadere regels voor 1 of 2 windturbines beschreven met betrekking tot onder andere externe veiligheid. In de paragrafen 4.30a en 4.303b zijn de regels rondom geluid en slagschaduw en lichtschittering opgenomen.

In het besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) staan regels over omgevingswaarden, instructieregels, beoordelingsregels en regels voor monitoring. Ook staan hier nadere regels in relatie tot windturbines. Bijvoorbeeld wat wordt bedoeld met geluidsgevoelige gebouwen of slagschaduwgevoelige gebouwen en de beoordelingen van externe veiligheid.

Daarnaast beschrijft de wetgeving dat rekening moet worden gehouden met de gesteldheid van de bodem en of het ruimtelijke plan de belangen van het Waterschap raakt (weging van het waterbelang). Ook moet getoetst worden of er potentiële effecten zijn op beschermde gebieden (Natura 2000, Natuurnetwerk Nederland en Weidevogelgebieden) en beschermde soorten in het kader van de Omgevingswet. De technische bouwregels voor windturbines staan in het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl). Voor een windmolen hoger dan 5 meter is daarom ook een vergunningplicht voor de technische bouwactiviteit.

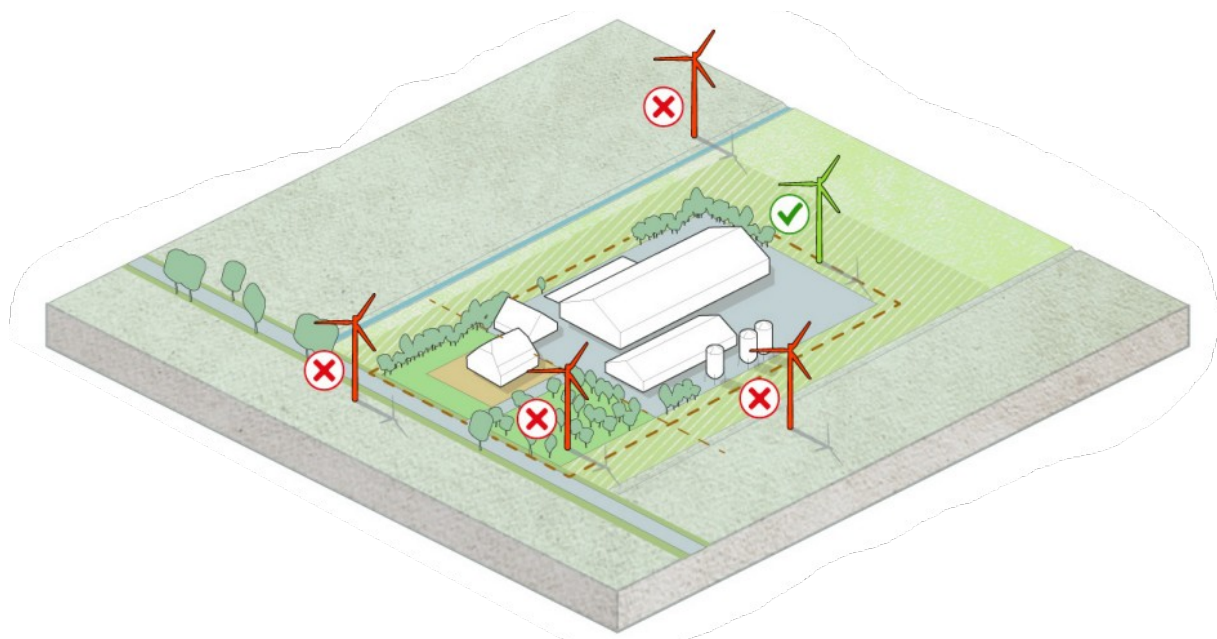
Landschappelijke inpassing - Handreiking Windenergie - Erfmolens

De provincie Overijssel heeft net als de handreiking voor zonne-energie een [handreiking Wind](#). Hierin worden naast de ruimtelijke ontwerpprincipes voor grote windturbines ook aandachtspunten voor de plaatsing van erfmolens beschreven. De handreiking dient als ondersteuning bij het inpassen van erfmolens. Het is belangrijk dat een erf molen een binding heeft met het erf waarvoor de opgewekte stroom wordt gebruikt. De onderstaande afbeelding toont een silhouet van het erf.

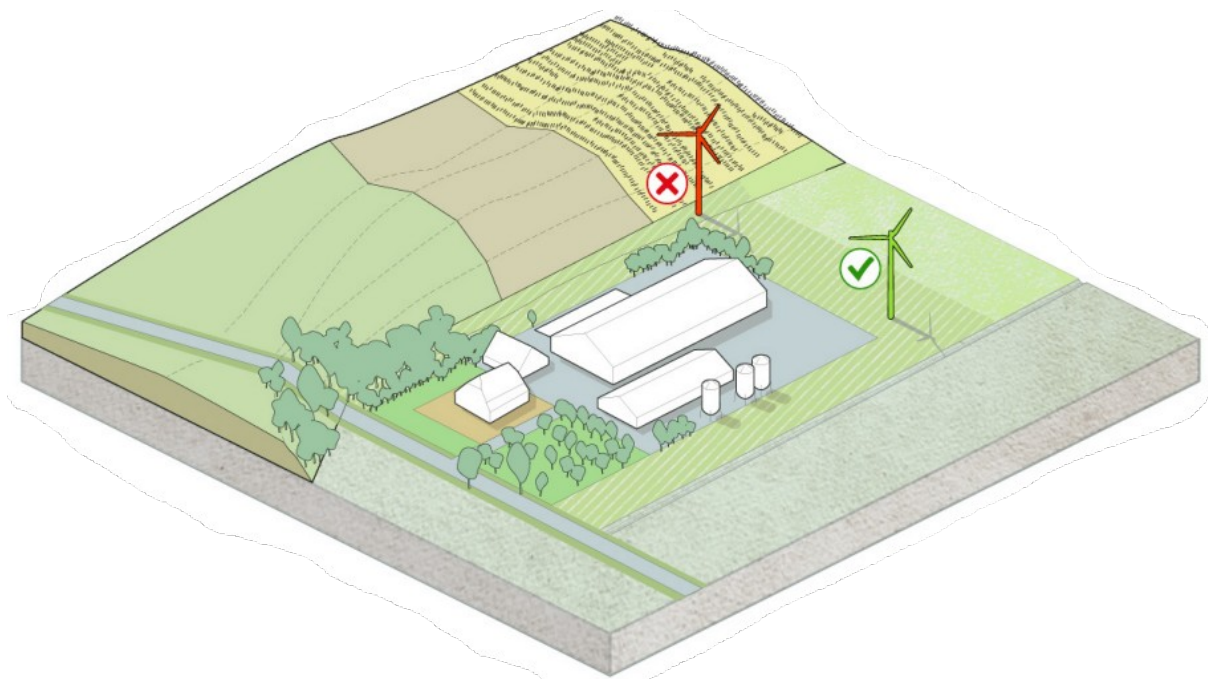

De provincie gaat uit van een erfmolen met een ashoogte tot ca. 15 meter waarbij 25 meter de maximaal toegestane tiphoogte is. Hierdoor is de hoogte vergelijkbaar met die van de bomen en is het landschappelijk inpasbaar. Daarnaast is er een sterke voorkeur voor 'driewiekers', deze turbines ogen meest neutraal en worden als 'rustiger' ervaren. De kleur van de molen en voorzieningen moet passen bij het landschap, hekken rondom en reclame of belettering op de turbine zijn niet toegestaan.

De provincie geeft in de handreiking aan dat het belangrijk is om de erfmolen te zien als onderdeel van of in relatie met het (bestaande) ensemble van bebouwing en beplanting. Dit om verrommeling van het landschap te voorkomen. Kleine turbines worden per definitie achter of wanneer de context dit toestaat naast het erf geplaatst, nooit voor of aan de weg.

Verder is het van belang dat er afstand wordt gehouden van historische of landschappelijke waardevolle structuren of elementen. Dit zijn bijvoorbeeld karakteristieke hoogteverschillen, monumentale bebouwing of doorzichten. Op deze manier wordt er geen afbreuk gedaan aan de aanwezige kwaliteiten in het landschap.

Daarnaast moet zorg worden gedragen voor een (groene) inpassing van de erfmolens op het bouwvlak. Dit betekent de erfbeplanting zoveel mogelijk intact houden en bij verwijdering compenseren. Lagere beplanting kan gebruikt worden om de erfmolen onderdeel te maken van het erfensemble. Waar mogelijk kunnen ook verwaarloosde landschappelijke elementen worden hersteld als vorm van compensatie.

Een erfmolen buiten het bouwvlak kan ook landschappelijk inpasbaar zijn, maar dat vergt een individuele toets aan de hand een betere ruimtelijke inpassing en de gebiedskenmerken. Dit geldt ook voor erfmolens met een hogere tiphoogte dan 25 meter.

3.3 Gemeentelijk beleid

In 2019 heeft een initiatiefnemer binnen de gemeente Wierden een verzoek gedaan om een erfmolen te plaatsen met een tiphoogte van 38 meter. Het doel was om het agrarische bedrijf op het erf energieneutraal te maken. Deze erfmolen is als een pilotproject vergund, omdat het niet past binnen het huidige Omgevingsplan en werd na een jaar van plaatsing door de gemeente geëvalueerd. Uit [de evaluatie](#) bleek dat de erfmolen in combinatie met zon op dak voldoende opwekt om het bedrijf te voorzien in (duurzame) energie. Daarnaast zijn omwonenden binnen een straal van 1,2 kilometer bevraagd over dit type erfmolen.

Daarom wil de gemeente graag de ontwikkelingen van erfmolens mogelijk maken, mits ze landschappelijk goed zijn ingepast. Dit is extra van belang voor erfmolens die hoger zijn dan 25 meter tiphoogte. Het landschap moet de komst van (meerdere) erfmolens kunnen dragen. De gemeente volgt nauwlettend deze ontwikkeling en zal het beleid actualiseren wanneer de impact op het landschap te groot wordt.

Het uitgangspunt voor erfmolens is dat het een directe bijdrage levert aan de bedrijfsvoering van de agrariërs, waarbij opwek en gebruik aan elkaar gekoppeld zijn. Het gaat hier om erfmolens die in het landelijk gebied voorkomen op het erf van een agrarisch bedrijf.

Uitgangspunten beleid

1. Erfmolens zijn alleen voor de opwek van eigen energieverbruik;
2. Per erf of bedrijf is slechts één erfmolen toegestaan;
3. Erfmolens hebben in principe een maximale tiphoogte van 25 meter, met de mogelijkheid om gemotiveerd af te wijken tot maximaal 38 meter wanneer dit, gelet op de gebiedskenmerken, landschappelijk goed inpasbaar is;
4. De initiatiefnemer is verantwoordelijk om te zorgen voor een haalbaar en uitvoerbaar plan, passend bij het eigen energieverbruik, en het uitvoeren van de benodigde onderzoeken conform wet- en regelgeving;
5. De initiatiefnemer informeert de omgeving (binnen een straal van 1 kilometer) bij het voornemen om een erfmolen te plaatsen;
6. Bijbehorende elementen van de erfmolen (transformator, hekwerk, e.a.) zijn in maat ondergeschikt en ingepast op het erf;
7. De vormgeving en kleur van de erfmolen dienen landschappelijk passend te zijn. Dat betekent een terughoudend kleurgebruik en geen toepassingen van reclame-uitingen. De voorkeur is 3 wieken en een horizontale as;
8. Voor erfmolens worden geen permanente, maar tijdelijke vergunning (BOPA procedure) afgegeven tot maximaal 25 jaar;
9. Erfmolens zijn niet toegestaan in de Dorprandzones en in de buurtschappen zoals beschreven in de Omgevingsvisie van de gemeente Wierden;
10. De minimale afstand van de erfmolen tot woonkernen bedraagt 1 kilometer;
11. Een energieopslagsysteem bij een erfmolen is mogelijk wanneer het dient als buffer om het erf van de benodigde stroom te voorzien op momenten dat er geen energie wordt opgewekt. Het systeem dient goed ingepast te worden en de opslagcapaciteit dient in verhouding te zijn met de aanwezige potentie aan energieopwekking van de erfmolen.

Landschapsanalyse

Erfmolens zijn zichtbaar in het landschap. Gemeente Wierden wil de kernkwaliteiten van haar landschap behouden, wat betekent dat erfmolens zorgvuldig ingepast moeten worden. Om te bepalen hoe een erfmolen zich verhoudt tot het landschap en tot mogelijk andere erfmolens in de nabije omgeving, maakt een initiatiefnemer een landschapsanalyse. In deze analyse beschrijft de initiatiefnemer hoe aangesloten wordt bij de ontwerpprincipes uit de provinciale handreiking Wind, en welke maatregelen genomen worden om het Wierdense landschap te behouden en te versterken. Op basis van deze analyse kan een inpassingsplan (Erfinrichtingsplan) worden ontwikkeld. In elk type landschap en bij elk erf zijn andere uitgangspunten belangrijk. Daarom zijn geen generieke uitgangspunten opgesteld.

Nieuwe initiatieven bieden kansen voor landschapsversterking en -ontwikkeling. Erfmolens zijn zichtbare elementen in het landschap en kunnen niet landschappelijk worden ingepast door ze te verschuilen achter bijvoorbeeld nieuwe beplanting. Wanneer een erf molen wordt geplaatst, wordt de initiatiefnemer daarom gevraagd en uitgedaagd om bij het landschapsplan ook kansen voor andere landschapsversterkende maatregelen op of nabij het erf te inventariseren en uit te werken.

Landschapsplan voor een erf molen

De gemeente Wierden wil erfmolens toestaan mits ze goed zijn ingepast. Zoals de provinciale regels beschrijven is dit mogelijk als de erf molen getoetst wordt aan de hand van gebiedskenmerken. Hieronder wordt een stappenplan beschreven dat een initiatiefnemer kan doorlopen om een landschapsplan te schrijven waarin wordt beargumenteerd waarom de plaatsing van de erf molen de kernkwaliteiten van het landschap niet aantast. Mede op basis van het landschapsplan kan de gemeente beoordelen of het landschap voldoende draagkracht biedt voor de voorgenomen erf molen en de erf molen volgens het plan goed wordt gesitueerd en ingepast:

1. Beschrijf het landschap waarin de erf molen komt te staan. Gebruik hiervoor de lagenmethode en zorg ervoor dat het in ieder geval maar niet uitsluitend bevat: de kernelementen (op alle drie lagen), landschapskwaliteiten en de beleving van het landschap.
2. Beschrijf het karakter van het erfensemble, beschrijf in ieder geval maar niet uitsluitend: aanwezige beplanting, ligging in landschap, kernelementen, hoe het zich verhoudt tot de omgeving. Beschrijf ook de landschappelijke inpassing van het erf in de huidige situatie en mogelijke verbeterpunten en kansen voor landschapsversterking op en rond het erf.
3. Toets de eigen landschapsanalyse door deze te vergelijken met de beschreven kernkwaliteiten uit het [Landschapsontwikkelplan](#) (LOP) en de [Catalogus Gebiedskenmerken van de provincie Overijssel](#).
  - o Welke elementen komen overeen
  - o Welke elementen zijn verschillend
  - o Op basis hiervan wat voor verandering zou een erf molen brengen in het huidige landschap en hoe beïnvloed dit het karakter van het landschap en de beschreven kwaliteiten in het LOP en de Catalogus Gebiedskenmerken?
4. Op basis van stap 3 maak toets criteria voor hoe de erf molen ingepast moet worden in het desbetreffende landschap om de kwaliteiten ervan te behouden of versterken. Welke maatregelen/ inpassingen zijn er nodig om hieraan te voldoen en in hoeverre is dit haalbaar. Denk hierbij bijvoorbeeld aan het toevoegen of weghalen van erfbeplanting, aanpassen van de locatie in relatie tot bestaande bebouwing of aanpassen van de locatie op basis van de zichtlijnen van het landschap. Beschouw daarbij het gehele erf en de omgeving als geheel en breng ook in beeld hoe landschapsversterking op en rond het erf concreet gerealiseerd kan worden.

5. Keuze van erfmolen op basis van stap 4 en de technische randvoorwaarden
  - o Kleur en type zoals beschreven in paragraaf 'Uitgangspunten beleid'
  - o Tiphoogte; een richtlijn is niet hoger dan 2 maal de hoogte van de hoogste beplanting of bebouwing.
6. Plaatsing (gebruik de uitkomst uit stap 4 om via de landschappelijke randvoorwaarden van de provincie de beste plaatsing in het landschap te vinden):
  - o Als eerste: op het erfensemble (waar op het erfensemble past de erfmolen het best in het landschap)
  - o Indien dit niet past, dan op de bouwkel (indien het niet past op de erfensemble, waar op de bouwkel past de erfmolen het best in het landschap)
    - Basisregel: In nabijheid van bebouwing en of beplanting
    - Vul aan met toets criteria ongewenst van stap 4
  - o Indien plaatsing op de bouwkel niet mogelijk is, kan bij uitzondering plaatsing buiten de bouwkel tot maximaal 25 meter worden overwogen, wanneer dit leidt tot een betere landschappelijke inpassing.
    - Moet ogen als landschappelijk eenheid met het erf
    - Moet het karakter van het landschap versterken
    - Moet karakteristieke landschapselementen vermijden of versterken
    - Vul aan met toetscriteria van stap 4
  - o Indien van toepassing moet er aandacht worden besteed aan de inpassing en situering van aanwezige infrastructuur/ technische installaties zoals een energieopslagsysteem.
7. Maak een beheerplan waarin staat hoe de compensatie of verrijking van beplanting voor de inpassing wordt uitgevoerd.
  - o Type beplanting, waarom en waar
  - o Onderhoud van de beplanting
8. Analyse cumulatie van erfmolens in een gebied:
  - o Maak een 3D visualisatie van het landschap waarin het type molen dat gekozen is in stap 5 op het erfensemble staat.
    - Wat voor verandering brengt een cumulatie in het landschap en hoe beïnvloedt dit het landschapskarakter beschreven in het LOP en de Catalogus Gebiedskenmerken?
    - Heeft de cumulatie tot gevolg dat er kernkwaliteiten worden aangetast/ wordt het landschapskarakter behouden/versterkt? Link dit weer met de toetscriteria van stap 4.

3.4 Participatie en communicatie

Het plaatsen van een erfmolen heeft invloed op de ruimtelijke kwaliteit en de omgeving. De gemeente vindt het belangrijk dat inwoners op de hoogte zijn van veranderingen in hun omgeving. Uit de afgenomen enquête tijdens het evalueren van de pilot erfmolen gaven inwoners aan dat ze het belangrijk vinden dat omwonenden goed worden meegenomen.

Een initiatiefnemer moet daarom zijn plannen voor het plaatsen van een erfmolen kenbaar maken aan de omwonenden (binnen een straal van ongeveer 1 kilometer). Dit middels een brief en/of keukentafelgesprekken met de omgeving. De uitkomsten hiervan dient de initiatiefnemer in een communicatieverslag mee te sturen bij het conceptverzoek.

3.5 Procedure

Dit beleid is een afwegingskader voor het plaatsen van een erfmolen, anders dan de mogelijkheid die het Omgevingsplan biedt. Daarmee zorgt dit beleid niet voor een andere, snellere procedure. Past een initiatief voor een erfmolen niet binnen het Omgevingsplan, dan wordt er gekozen voor een procedure van een BOPA om vervolgens de vergunning te verlenen.

De procedure die de initiatiefnemer moet doorlopen is vergelijkbaar met die van zonneparken. De initiatiefnemer neemt contact op met de gemeente en legt het verzoek voor het plaatsen van een erfmolen eerst voor als een conceptverzoek. Het plan ligt hiermee nog niet vast, maar er wordt getoetst aan de landschappelijke randvoorwaarden en het communicatieverslag. Na een positief besluit kan de aanvraag voor een vergunning worden ingediend.

Er zijn een aantal zaken die van belang zijn voor de vergunningverlening. Hier kan de initiatiefnemer alvast rekening mee houden bij het indienen van het conceptverzoek. Het plan moet voldoen aan de geldende wet- en regelgeving.

- Windturbines met een rotordiameter groter dan 2 meter moeten voldoen aan de (concept-)landelijke milieunormen.
  - o Uit de onderzoeksresultaten van een *akoestisch onderzoek* en een *slagschaduwonderzoek* blijkt dat voldaan wordt aan de gestelde geluidsvoorschriften en voorschriften voor slagschaduw voor windturbines.
- Een Quickscan flora en fauna (natuurwaardenonderzoek) om de effecten op de natuur in kaart te brengen.
- Een landschapsplan waarin wordt aangegeven hoe de erfmolen landschappelijk wordt ingepast.
- Weging van het waterbelang om te toetsen of het plaatsen van een erfmolen de belangen van het Waterschap raakt.

Een vergunning voor het mogen realiseren van een erfmolen zal volgens de gebruikelijke procedure ter inzage worden gelegd. Een ieder kan gebruik maken van de reguliere mogelijkheden voor bezwaar en beroep.

Vergunningen voor erfmolens verlenen we niet voor onbepaalde tijd. Om te voorkomen dat oude windturbines onnodig lang in het landschap blijven staan, vergunnen wij de plaatsing van een kleine windturbine voor maximaal 25 jaar. De verwachting is dat de meeste kleine windturbines binnen deze tijd zijn afgeschreven en zo de technische en economische levensduur is bereikt. De periode van maximaal 25 jaar hanteren we ook bij vergunningen voor zonneparken.

Energieopslagsystemen

Wanneer de initiatiefnemer een energieopslagsysteem (EOS) wil realiseren moet hier mogelijk een aparte (vergunnings)aanvraag worden gedaan bij de gemeente. Afhankelijk van het type en het doel van de opslag wordt er gekeken naar de benodigde vergunning. De PGS 37-1 en PGS 37-2 bieden een richtlijn voor de veilige opslag van elektriciteit in energieopslagsystemen en de opslag van lithiumhoudende energiedragers. In het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) zal het opslaan van lithiumhoudende batterijen en het exploiteren van een energieopslagsysteem worden aangewezen als milieubelastende activiteit. Dit zal naar verwachting in 2026 gebeuren. Dergelijke activiteiten hebben een omgevingsvergunning nodig. In de algemene regels van het Bal worden verwezen naar beide PGS'en.

Conclusie

Met dit afwegingskader geeft de gemeente Wierden invulling aan de wijze waarop initiatieven voor duurzame energieopwekking, zoals zonneparken en erfmolens, worden beoordeeld. Daarbij wordt ruimte geboden aan inwoners en ondernemers om bij te dragen aan de energietransitie, binnen duidelijke kaders voor landschappelijke inpassing, leefbaarheid en participatie.